✓

DHIMA YA NYENZO KA TIKA UFUNDISHAJI NA UJIFUNZAJI WA KJSW AHILI KA TIKA SHULE ZA UPILI KA TIKA MUNI SP ALI YA KABALE

NA

AHEREZA PROMISE
2019/A/KED/0416/F

TASNIFU HII YA UTAFITI ILIYOWASILISHWA KATIKA KITIVO CHA ELIMU, IDARA YA LUGHA ZA KIAFRIKA KWA MALENGO YA KUTOSHELEZA BAADHI YA MAHIT AJI YA KUKAMILISHA SHAHADA
YA SAN AA KA TIKA ELIMU (BAED)
CHUO KIKUU CHA KABALE

APRILI, 2023

UNGAMO

Mimi Ahereza Promise 2019/A/KED/0416/F naungama kuwa tasnifu hii "Dhima ya nyenzo katika ufundishaji na ujifunzaji wa Kiswahili katika shule za upili Munispali ya Kabale", ni kazi yangu asili na haijawahi kuwasilishwa katika Chuo Kikuu kingine kwa mahitaji ya shahada yoyote au cheti chochote.

Saini .. ~ .....Tarehe: 09/04/23

AHEREZA PROMISE

2019/ A/KED/0416/F

✓

IDHINI

Tasnifu hii," "Dhima ya nyenzo katika ufundishaji na ujifunzaji wa Kiswahili katika shule za upili Munispali ya Kabale", imekubaliwa nami kama msimamizi aliyeteuliwa rasmi na chuo kikuu cha

Kabale

Saini ...~: Tarehe:11/04/23

BW. AGABA INNOCENT

✓

TABARUKU

Kazi hii naitabarukia wazazi wangu Rev. Gareeba Charles na Bi. Tumuhairwe Provia

✓

SHUKRANI

Kazi hii ingawa nimeifanya mwenyewe imechangiwa na watu mbali mbali. Kwanza kabisa,namshukuru mwenyezi Mungu kwa kunipa afya njema na hekima iliyoniongoza katika shughuli hii ya usomi.

Pengine napenda kushukuru msimamizi wangu wa utafiti Bw. Agaba Innocent kwa kunielekeza vyema katika utafiti wangu kutoka mwanzo hadi mwisho. Shukrani zangu pia ziwafikie wahadhiri katika Idara ya Kiswahili chuo kikuu cha kabale kwa mchango wao wa kunihimiza kila mara kujikaza katika masomo haya ya shahada.

Vile vile napenda kushukuru wazazi wangu Rev. Gareeba Charles na Bi Tumuheirwe Provia kwa malezi waliyonipa kutoka utotoni hadi sasa na kunielimisha.

Shukrani zangu vile vile ziwafikie kaka zangu Agaba Jonan na Akandwanaho Jonam kama na dadangu Ahumuza Precious kwa yote mema waliyonitendea. Mwenyezi Mungu awalinde na awape maisha mema na kufurahia matunda yangu.

Haiwezekani kuwasahau wanafunzi wenzangu tulioanza pamoja masomo haya ya shahada. Ni vizuri kuwa sote tumekuwa tukisaidiana kuendeleza masomo yetu hadi sasa .Nehema za Mungu ziwe nanyi

✓

ORODHA YA VIFUPISHO

UK: Ukurasa

Bi: Bibi

Bw: Bwana

NCD: National Curriculum Development center.

CHAKTA: Chama cha Kiswahili nchini Tanzania

ORODHA YA MAJEDW ALI

Jedwali 3.1: Sampuli ya washiriki

Jedwali 4.1: Aina za nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili Jedwali 4.2: Umuhimu wa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili. Jedwali 4.3: Jinsi walimu na wanafunzi wanavyotumia nyenzo

YALIYOMO

UNGAMO i

IDHINI ii

TABARUKU iii

SHUKRANI iv

ORODHA YA VIFUPISHO v

ORODHA YA MAJEDWALI vi

YALIYOMO vii

SURA **YAKWANZA**

UTANGULIZI

l. l Usuli wa Utafiti 1

1.2 Suala la Utafiti 3

1.3 Malen go ya Utafiti 4

1.3.1 Lengo kuu la utafiti 4

1.3.2 Malengo mahusisi 4

1.4 Maswali ya Utafiti 4

1.5 Umuhimu wa utafiti 5

1.6 Upeo wa utafiti 5

1.6.1 Upeo wa mada 5

1.6.2 Upeo wa Wakati 5

1.6.3 Upeo wa kijiografia 5

1.7 Ufafanuzi wa Istilahi 5

SURA YA PILI

MAPITIO YA MAANDISHI

2.1 Utangulizi ..... , ... 6

2.2Yaliyoandikwa kuhusu aina za nyenzo zinazotumika na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili 6

2.3 Yaliyoandikwa kuhusu umuhimu wa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa kiswahili katika shule za upili 7

2.4 Yaliyoandikwa kuhusu jinsi walimu na wanafunzi katika shule za upili hutumia nyenzo katika kufundisha na kujifunza Kiswahili 8

SURA YA TATU

MBINU ZA UTAFITI

3.1 Utangulizi 10

3.2 Mpango wa Utafiti 10

3.3 Eneo la Utafiti 10

3.4 Uteuzi wa sampul i 10

3.5 Sampuli ya Utafiti 10

3.6 Mbinu za Ukusanyaji wa Data 11

3.7 Vifaa vya Kukusanya Data 11

3.7. I Kompyuta mpakato 12

3.8 Usahihi wa Data za Utafiti 12

3.9. Maandalizi na Uchambuzi wa Data 12

SURA YANNE

UCHAMBUZI NA UWASILISHAJI WA DATA

4.1 Utangulizi 13

4.2 Aina za nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili katika munispali ya kabale 13

Jedwali 4.1: Aina za nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili 13

4.2.1 Nyenzo za kusikilizwa 14

4.2.2 Nyenzo za kuonwa 14

4.2.3 Nyenzo za kutazamwa 14

4.2.4 Nyenzo za kuonwa na kutazamwa 14

4.2.5 Nyenzo za kawaida 14

4.2.6 Nyenzo halisi 15

4.2.7 Nyenzo za kujitengenezea 15

4.3 Umuhimu wa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili katika munispali ya kabale 15

Jedwali 4.2: Umuhimu wa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili 15

4.3. l Hurahisisha kazi ya mwalimu 16

4.3.2 Hurnotisha wanafunzi darasani 16

4.3.3 Hufanya somo kuwa dhahiri 16

4.3.4 Hukuza staadi za ujifunzaji rniongoni mwa wanafunzi 16

+.4 Jinsi walimu na wanafunzi katika shule za upili hutumia nyenzo katika kufundisha na kujifunza kiswahili kwenye munispali ya kabale..... I6

Jedwali 4.3: Jinsi walimu na wanafunzi wanavyotumia nyenzo 17

4.4.1 Kama vifaa vya kufundishia 17

4.4.2 Kama mbinu ya kurahisisha ufundishaji 17

4.4.3 Kukuza stadi za ufundishaji 17

4.4.4 Kuelewa zaidi kite wanachojifunza 18

4.4.5 Kufanya utafiti kuhusu mambo ya elimu..... l8

4.4.6 Kukuza stadi za masomo 18

SURA YATANO

MUHTASARI, HITIMISHO NA MAPENDEKEZO YA UTAFITI

5.1 Utangulizi 19

5.2 Muhtasari 19

5.3 Hitimisho ..... , ...19

5.4 Mapendekezo ya Utafiti 19

5.4.1 Kwa serikali 20

5.4.1 K wa walimu 20

5.5 Mapendekezo Kuh usu Utafiti wa ziada 20

11AREJELEO 21

VIAMBATISHO 22

Kiambatisho ch Pili 22

Jed al i: RA TIBA YA UT AFITI 23

Kiambatisho cha Tatu 25

MAKADIRIO YA GHARAMA ZA UTAFITI 25

SURA YA KW ANZA

UTANGULIZI

1.1 Usuli wa Utafiti

Ufundishaji ni hatua inayohusisha mawasiliano kati ya mwalimu na mwanafunzi au kati ya wanafunzi wenyewe. Mawasiliano huhusisha mwanzo wa ujumbe, njia ya kupitisha ujumbe huo na mpokeaji wa ujumbe huo. Njia za upokeaji wa ujumbe huo hufanikishwa na kuwepo au kutokuwepo kwa nyenzo. Tukilinganisha na mazingira ya darasani, mwalimu kwa wakati mwingi huwa chanzo cha ujumbe kwa njia inayofaa, mwalimu hana budi kuitumia nyenzo kama kipatanishi kati ya ujumbe unaokusudiwa na mawazo ya mwanafunzi. Kwa hivyo, nyenzo huathiri uelewa wa mwanafunzi kwa njia mbalimbali. Yapata karne mbili zilizopita, neno hili nyenzo lilitumika kumaanisha magazeti. Maana ya neno nyenzo kulingana na Mdee na Wenzake (2014) ni kuwa nyenzo ni vitu vya kutengenezea vitu vingine. Hivi sasa, istilahi hii inajumulisha redio, video, rarakilishi, rununu, vifaa halisi, michoro, picha, kadi za maneno miongoni mwa nyingine.

Kwa mujibu wa Gathumbi na Ssebbunga (2005), nyenzo za kufundisha lugha ambazo humwathiri mwanafunzi huwa na sifa bia zifuatazo: nyenzo ziweze kuvutia, ziweze kuingiliana vizuri na funzo, nyenzo ziwe za kukuza umbuji wa mwanafunzi na hatimaye ziweze kuingiliana vyema na maisha ya Kawaida ya mwanafunzi. Gathumbi na Ssebbunga (2005), wanazigawa nyenzo za kufundisha katika makundi matatu. Makundi haya ni: nyenzo za kusikilizwa na kutazamwa, nyenzo za kusikilizwa na nyenzo za kuonwa. Kulingana na wataalamu hawa, nyenzo za kusikilizwa/kuona hutumika katika ufundishaji wa sarufi. Kwa mfano, kadi za maneno hutumiwa kuandikia herufi kubwa iii kutoa msururu wa maneno katika hadithi. Picha kutoka kwa magezeti au za kamera, hutumika kufunzia herufi na miundo ya sarufi. Ndiposa kongamano la chama cha Kiswahili cha taifa (CHAKITA) nchini Kenya mwaka wa 2012, lilisisitiza uamilifu wa Makala za Taifa Leo kama nyenzo za kufundishia kiswahili. Nyenzo za kusikilizwa ni kama vile utepe na filamu. Nyenzo hizi hutumika kufundisha misamiati na sarufi ya lugha. Sehemu ya sarufi ambayo hufunzwa kupitia kwa nyenzo hizi za_ kusikilizwa ni kama vile vihusishi vinavyoonyesha "chini ya au "juu ya". Aina nyingine ya nyenzo za kufundisha ni ya kuonwa. Baadhi ya matumizi ya nyenzo za kuonwa ni kufafanua msamiati mpya. Nyenzo hizi huinua umakinifu wa mwanafunzi darasani. Mwanafunzi akimakinika, ufundishwaji wake katika Kiswahili utaimarika. Isitoshe, nyenzo za kuonwa husaidia kujenga kumbukizi za mwanafunzi. Kulingana na Baraza Mitihani la Kenya (KNEC, 2015), katika karatasi ya kwanza ya Mtihani wa Kitaifa wa kiswahili wa shule za msingi; hasa kuanzia swali la

kumi na sita hadi la thelathini humtahini mwanafunzi lugha na matumizi yake. Sehemu hii humhitaji mwanafunzi kukumbuka vipengele vya lugha alivyofunzwa kama vile, methali, semi, takiriri miongoni mwa vingine.

Wringe (1995) aligawa nyenzo za kufundisha katika makundi matatu, kundi la kwanza ni tile la nyenzo za kimapokezi, kama vile, vitabu, kadi za maneno, michoro, ubao mweusi au ukuta mweusi na chaki. Kundi la pili ni tile linalohusu nyenzo zinazohusisha teknolojia ya lugha. Mifano katika kundi hili ni aina za projekta, tepe za kurekodi na maabara ya lugha. Kundi la tatu ni tile linalohusu teknolojia na mawasiliano. Mifano ya nyenzo katika kundi hili ni pamoja na: tarakilishi, rukono na mitandao.

Nyenzo huchukua mifumo mingi lakini kusudi kuu la nyenzo ulimwenguni ni moja. Kulingana na Flanders (1970), nyenzo ni njia ya kufanikisha mawasiliano. Katika ufundishaji wa lugha ya kiswahili mi sharti kuwepo na mawasiliano kati ya mwalimu na mwanafunzi wake. Mawasiliano haya hurahisishwa na huathiriwa Zaidi na uwepo wa nyenzo za kufundisha. Zacharia (2012), anashauri kuwa matumizi ya vifaa vya kufundisha ni nyenzo muhimu sana kwa sababu zinatumika katika ujenzi wa maana katika funzo lolote lile, Zaidi huwa msaada kwa mwalimu katika kumrahisishia kazi yake. Edmenger (1979) akinukuliwa na Van (1984), anaorodhesha sababu za matumizi ya nyenzo za kufundisha. Baadhi ya sababu hizi ni kuwa, inamlazimu mwalimu afikiri kuhusu ujumbe anaokusudia kuuwasilisha kwa wanafunzi na njia ambayo ujumbe huo utapitia.

Edmenger (1979) anazidi kusisitiza kuwa nyenzo hufikisha ujumbe kwa mwanafunzi kwa njia inayofaa bila utata wowote wa uelewa. Ukosefu wa utata wa uelewa utatoweka ikiwa kutakuwa na maingiliano mazuri kati ya funzo na mwanafunzi mwenyewe. Maingiliano haya hufanikishwa na upatanisho bora wa funzo, nadharia, utendaji na nyenzo za kufundisha. Ellis (1991) anashauri kuwa nyenzo za kufundisha huwa daraja nzuri la upatanisho kati ya mwanafunzi na funzo lake. Haya yanaelezwa Zaidi na nadharia ya upatanisho iliyoasisiwa na Bruner (1966). Nadharia hii inaeleza kuwa ili ujifunzaji upatikane, lazima kuwe na maingiliano kati ya funzo na mwanafunzi. Bruner

1966) anazidi kufafanua kuwa kunaweza kuwa na mtu wa kufanikisha maingiliano haya. Mtu huyu wa kati huchukua nafasi ya mwelekezi. Mwelekezi huyu, huwa tofauti na mwalimu wa Kawaida. Yeye humsaidia mwanafunzi katika kutoa mwelekeo wa jinsi ya kulielewa funzo lake. Wakati mwingine nafasi ya mwelekezi huchukuliwa na nyenzo. Maelezo ya Bruner (1966) na Ahrens

✓

1980), utafiti huu unalenga kuchunguza dhima ya nyenzo za kufundisha na kujifunza lugha ya kiswahili, iwapo walimu katika munispali ya Kabale huwa wanatumia hizo nyenzo darasani.

Hapa nchini Uganda, Kiswahili ni somo ambalo watu bado wana mitazamo mbalimbali kulingana **na** historia yake nchini. Kiswahili ni somo ambalo hutahiniwa kwa sekondari kwa ngazi zote mbili ingawa kama somo la kuchagua isipokuwa mtaala mpya uliolazimisha wanafunzi wote kusoma kiswahili kidato cha kwanza hadi cha pili. Taasisi za walimu wa shule za msingi kiswahili hufundishwa na hutahiniwa kama somo la lazima, vyuo vikuu vile kiswahili hufundishwa na kutahiniwa. Mtafiti analenga kuchunguza dhima ya hizo nyenzo zinazotumiwa katika ujifunzaji na ufunzaji wa lugha ya kiswahili.

Utafiti utalinganisha ufundishaji wa somo la Kiswahili na ule wa somo la Kiingereza. Ulinganisho buu utapitia kwa maoni ya Schullstoim (1998), aliyedai kuwa nyenzo ni kiungo muhimu sana cha kufundisha kiingereza kwa kuwa vifaa hivi huwezesha maingiliano ya mwanafunzi na maneno anayoyasoma kitabuni au ubaoni. Schullstoim (1998), anazidi kufafanua kuwa maingiliano mengine ni kati ya mawazo ya mwanafunzi na picha azitazamazo. Maingiliano haya yote hukuza uwezo wa mwanafunzi katika kusoma, kusikiliza, kufikiria, kuongea, kuandika, na kuwa na ustadi wa kutumia nyenzo na teknolojia. Iii kuinua stadi mbalimbali za lugha ya Kiswahili pamoja na maingiliano rnengine ya mwanafunzi na funzo lake, utafiti ukiegemea maoni ya Schullstoim (1998), utachunguza iwapo walimu wa kiswahili katika munispali ya Kabale hutumia nyenzo za kufundisha. Hata hivyo, ukosefu wa nyenzo za kufundisha somo la lugha yoyote ile huwa na athari kwa mwanafunzi. Maoni haya yanaungwa mkono na Aduwa na Iyamu (2006) wanapodai kuwa ukosefu **wa** nyenzo za kufundisha somo la lugha yoyote hausababishi tu matokeo duni katika somo husika bali huathiri hata maendeleo yake katika somo la lugha. Madai ya Aduwa na Iyam (2006) yanalingana na matokeo ya utafiti uliofanywa na Luvisa (2003) kuhusu upatikanaji wa nyenzo za kufunza sarufi ya kiswahili katika wilaya ya Bungoma uliyodhihirisha kuwa, shule nyingi nchini Kenya zinakabiliwa na uhaba wa nyenzo za kufundisha, upungufu huu unaathiri ufaafu wa ufundishaji wa lugha ya kiswahili na matokeo yake yanadhihirika katika matokeo ya mtihani wa kitaifa wa Kiswahili.

1.2 Suala la Utafiti

Matumizi ya nyenzo katika ufundishaji wa somo lolote lile ni muhimu kwa kuwa huwashirikisha wanafunzi katika shughuli mbalimbali za darasani na hata kuwawezesha kuelewa dhana ngumu na

hatimaye kuimarisha matokeo yao katika mitihani ya kitaifa. Ingawa wizara ya elimu na taasisi ya **kukuza** mitalaa (NCDC) inapendekeza nyenzo mbalimbali za kushirikishwa kwenye ufunzaji wa mada mbalimbali, kuna madai kuwa, walimu wengi hawashirikishi nyenzo hizo katika shughuli zao za ufunzaji. Jambo kama hili linaweza kuchangia matokeo yasiyoridhisha. Matokeo ya Kiswahili katika munispali ya Kabale yako chini mno na mojawapo wa sababu zinazotolewa na walimu wakuu, walimu,wanafunzi ni kuwa mbinu zinazotumiwa na walimu zinachangia licha ya kuwa na ukosefu wa nyenzo. Hali hii imemsukuma mtafiti kuchunguza ikiwa matumizi ya nyenzo katika kufundisha Kiswahili yana athari yoyote katika shule za upili katika munispali ya Kabale. Kuna afiti nyingi ambazo zimefanywa ndani na nje ya nchi kuhusiana na nyenzo za ufundishaji. Matokeo **ya** tafiti hizi yamedhihirisha kuwa nyenzo za kufundisha zina umuhimu mkubwa katika kuimarisha matokeo ya mwanafunzi katika masomo mbalimbali. Utafiti huu utahusisha dhima ya nyenzo katika ufundishaji wa kiswahili, kubainisha kuwa utafiti wa aina hii haujafanywa katika munispali ya Kabale, ni kutokana na uegemezi wa dhana hizi, ambapo utafiti huu utanuia kuchunguza matumizi **ya** nyenzo katika ufundishaji wa kiswahili katika shule za upili munispali ya Kabale.

1.3 Malengo ya Utafiti

1.3.1 Lengo kuu la utafiti

Lengo kuu la utafiti huu lilikuwa ni kuchunguza dhima ya nyenzo katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili katika munispali ya Kabale

»

1.3.2 Malengo mahusisi

Utafiti huu uliongozwa na malengo yafuatayo:

(i). Kuainisha nyenzo zinazotumika na walimu katika ufundishaji wa kiswahili katika shule za upili katika munispali ya Kabale.

(u"). Kuchunguza umuhimu wa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa kiswahili katika shule za upili katika munispali ya Kabale.

iii). Kuchunguza jinsi walimu na wanafunzi katika shule za upili hutumia nyenzo za ufundishaji katika kufundisha na kujifunza kiswahili katika shule za upili kwenye munispali ya Kabale.

1.4 Maswali ya Utafiti

Utafiti huu uliongozwa na maswali ya utafiti kama yafuatayo:

(@). Je, kuna aina gani za nyenzo zinazotumiwa na walimu wa kiswahili katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili katika munispali ya Kabale?

✓

fol. Nyenzo zina umuhimu gani katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili katika munispali ya Kabale?

iii). Walimu na wanafunzi katika shule za upili zilizomo katika Munispali ya Kabale hutumiaje nyenzo katika ufundishaji na ujifunzaji wa kiswahili? .

1.5 Umuhimu wa utafiti

Utafiti huu ulimsaidia mtafiti kuainsha dhima ya nyenzo katika ufundishaji na ujifunzaji wa Kiswahili katika munispali kabale, aina za nyenzo zinazotumika katika ufundishaji na ujifunjazi **wa** Kiswahili munispali kabale. Utafiti huu utawasaidia watafiti wengine kwa kufanya kama nguzo watakapo kuwa wanatafiti jambo linalohusiana na mada hii. Utawasaidia kupata mahali pa kuanzia **na** mada ya utafiti huu. Vile vile utafiti huu ulimsaidia mtafiti kupata shahada ya elimu ya chuo kikuu cha kabale, kwa kuwa utafiti ni mojawapo wa mahitaji ya chuo kikuu iii kupata elimu

1.6 Upeo wa utafiti

1.6.1 Upeo wa mada

Utafiti huu ulikuwa wa kuchunguza dhima ya nyenzo katika ufundishaji na ujifunzaji wa Kiswahili katika shule za upili katika Munispali ya Kabale

1.6.2 Upeo wa Wakati

Utafiti huu ulichukua muda wa miezi tisa. Muda huu umechaguliwa na mtafiti iii kuhakikisha eti amefanikiwa katika kufikia matokeo ya utafiti wake.

1.6.3 Upeo wa kijiografia

Utafiti huu ulifanyika kwenye Munispali ya Kabale katika upande wa Magharibi mwa Uganda. Mahali hapa pamechaguliwa na mtafiti kwa sababu ya kuwepo matumizi ya nyenzo katika shule za upili kwenye Munispali ya Kabale ambazo ni shule ya upili ya Brainstorm, shule ya upili ya Trinity na Shule ya sekondari ya kabale.

1.7 Ufafanuzi wa Istilahi

Nyenzo za kufundisha: hivi ni vifaa vyote vya kufundisha vinavyotumiwa na walimu ili kufikia malengo fulani ya funzo.

Ujifunzaji: upokeaji wa maarifa, ujuzi na mielekeo kupitia somo lolote tile likiwemo la kiswahili.

Ufafraguzi. Kutengeneza kifaa kwa kutumia vifaa vinavyopatikana kwa urahisi kutoka kwenye mazingira ya mwanafunzi iii kuokoa hali fulani

✓

SURA YA PILI MAPITIO YA MAANDISHI

21 Utangulizi

Sura hii ilishughulikia mapitio ya maandishi ya utafiti. Mapitio haya ya maandishi yanagawika izika sehemu zifuatazo: aina za nyenzo zinazotumika na walimu katika ufundishaji wa kiswahili, muhimu wa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili iatika munispali ya kabale, jinsi walimu na wanafunzi hutumia nyenzo za ufundishaji katika iufundisha na kujifunza Kiswahili katika shule za upili kwenye munispali ya kabale

22Yaliyoandikwa kuhusu aina za nyenzo zinazotumika na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili.

faandishi kuhusu, nyenzo za kufundisha Kiswahili ni mengi, lakini kwa mujibu wa utafiti huu yenzo hizo zitagawika katika makundi matatu. Kulingana na Gathumbi na Ssebbunga (2005) ametaja aina hizo kuwa: nyenzo za kusikilizwa, nyenzo za kuonwa na nyenzo za iusikilizwa/kuonwa. Nyenzo za kusikilizwa ni zile zinazotoa sauti. Mifano ya nyenzo za iusikilizwa ni kama vile; santuli, redio, tepu rekoda na maabara ya lugha (St Cloud 2012). Kupitia iwa nyenzo za kusikilizwa, wanafunzi husikiliza na huiga matamshi bora. Nazo nyenzo za kuonwa kulingana na Finocchiaro (1993) ni kama vile: ubao au ukuta mweusi, vitabu vya kozi, vifaa halisi,

ifaa vya miigo, faili ya picha, chati, kadi za maneno na projekta. Bonono (1993) alipendekeza kuwe a faili ya picha kwa kila darasa katika shule zote za msingi. Picha hizi huongezea motisha na kuhimiza maana wakati wa kufanya mazoezi ya lugha za kigeni. Chuo kikuu cha St Cloud (2012) iinaongeza kuwa, nyenzo za kuonwa huhusisha matumizi ya macho. Deuter, Bradbery na Turnbull

2015), wametoa mifano ya nyenzo za kuonwa zinazojumlisha picha, filamu, video na ramani.

Mtalaamu Deuter na wenzake (2015) ameongeza kuwa nyenzo hizi za kutazamwa hutumika kama vifaa vya kufundisha.

Nyenzo za kutazamwa zina umuhimu mkubwa katika ufundishaji wa lugha. Huebener (1992) anadai **kuwa** katika ujifunzaji wowote ukiwemo wa lugha za kigeni, nyenzo za kuonwa huwa na dhima mu, Zaidi huwa ni njia ya kupatanisha hoja za funzo na mawazo ya mwanafunzi. Utumiaji wa nyenzo za kuonwa husaidia kuibua hali ambayo mwanafunzi humwezesha kinyume na jinsi hali ingekuwa iwapo njia yam domo pekee ingetumika (Wright, 1989). Wright (1989) anasisitiza kuwa, nyenzo hizi za kuonwa hutumika vyema kufundisha vipengele muhimu vya lugha. Vipengele hivyo ni kusikiliza, kuongea, kuandika, kusoma, sarufi na kaida za lugha.

Nyenzo za kuonwa hutumika kufundisha miundo ya lugha na misamiati ya kiswahili. Miundo hii ni pamoja na fonolojia na mofolojia ya kiswahili. Kwa mujibu wa Heinrich na Molenda (1993) kazi xuu ya kimsingi ya nyenzo za kuonwa ni kutumika mno kama kirejeleo cha kuonekana kuliko kirejeleo cha maongezi au maandishi. Nyenzo za kufundisha Kiswahili zikitumika kama kirejeleo cha kuonekana zitasaidia mwanafunzi kuelewa miundo ya lugha ya kiswahili kwa kuwa dhana hii huwa dhahania. Nyenzo za kusikilizwa/kutazamwa huhusisha kuona na kusikiliza (Kasbolah, 2003). Anderson na Krathwol (2009) wanatoa mifano ya nyenzo za kusikilizwa/kuonwa kama ufundishaji kupitia kwa mitandao, kanda za televisheni na video, utoaji wa mafunzo kupitia televisheni, kanda za kunasia sauti na ipadi. Chuo kikuu cha St Cloud (2012) kinaongeza kuwa slaidi za filamu hupangwa kwa utaratibu kuelekezwa ukutani au kwenye kioo na kuwa njia mwafaka ya kufundisha lugha. Mbinu hii hutumika vyema katika mazoezi ya misamiati na miundo ya lugha ya kiswahili. Mbinu hii humuondelea mwanafunzi uchovu na kuchochea motisha kwenye kipindi cha kiswahili. Aina za nyenzo za kufundisha ni nyingi. Utafiti huu utachunguza kwa kina iwapo walimu wa sekondari teule katika Munispali ya Kabale hutumia aina hizi tatu za nyenzo za kufundisha iii kuboresha matokeo ya ufundishaji wa kiswahili katika shule hizo. Isitoshe, uchunguzi kuhusu kuwepo kwa uwezekano wa matumizi ya nyenzo za kisasa kama vile: tarakilishi katika ufundishaji na ufunzaji wa somo la kiswahili katika hizo shule teule katika Munispali ya Kabale.

2.3 Yaliyoandikwa kuhusu umuhimu wa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa kiswahili katika shule za upili.

Maandishi kuhusu umuhimu wa nyenzo za kufundisha kiswahili, ni wazi kuwa zina majukumu makuu katika ufundishaji wa kiswahili. Uteuzi wa nyenzo za kufundisha unafaa ufanywe kwa utaratibu ufaao. Chuo kikuu cha Missouri-Kolumbia (2012) kimeorodhesha vipengele kumi na vitatu vya kuzingatiwa na walimu wakati wa uteuzi wa nyenzo za kufundisha. Baadhi ya vipengele hivyo ni: kwanza, mwalimu anashauriwa kutambua sifa bainifu za wanafunzi wake. Mfano wa sifa hizi bainifu ni pamoja na uwezo wa mwanafunzi wa kusoma, uelewa wao na uwezo wa kutambua ishara za lugha. Pili, mwalimu anahimizwa kutilia maanani kiwango cha umilisi wa lugha ya wanafunzi. Umilisi wa lugha humwezesha mwanafunzi kuwa na uwezo wa kutumia nyenzo za kufundisha. Tatu, mwalimu anahimizwa kutumia nyenzo ambazo anaweza kumudu gharama yake na mwalimu anashauriwa nyenzo ambazo zinapatikana kwa urahisi; aidha kutoka kwa mazingira ya shule. Iwapo nyenzo husika haipatikani katika mazingira ya shule au nyenzo yenyewe ni ghali mno, mwalimu hana budi ila kufanya ufaraguzi.

✓

Maoni ya wataalamu hawa kutoka Chuo kikuu cha Missouri nchini Kolumbia yanalingana na maoni ya **Wright** (1989) aliyetaja vipengele vifuatavyo vya kuzingatiwa na walimu wanapokuwa wakiteua

'! ,zn ya kufundishia: kwanza mwalimu anashauriwa achunguze upatikanaji wa nyenzo mayokusudia kutumia. Mwalimu alizidi kushauriwa kuitumia nyenzo ambayo inamvutia mwanafunzi kwa umbo, saizi au rangi. Wright (1989) aliongezea kuwa yafaa mwalimu afikirie **ihusu** kiwango cha lugha kitakachotumika wakati wa kuitumia nyenzo hiyo. Kulingana na kauli

- zoezi litakalotumika kufundisha kipengele fulani cha lugha ya kiswahili linatakiwa liweze kuzua mazungumzo ya kutosha kati ya wanafunzi kwenye kipindi. Baada ya mwalimu au mwelekezi iteuanyenzo mwafaka ya kufundisha, itambidi aitumie vyema. Mifano ya namna za kutumia ryenzo za kufundisha ni pamoja na maonyesho, matumizi ya projekta, utumiaji wa kibinafsi na umiaji wa pamoja au wa vikundi.

Baada ya mwalimu au mwelekezi kuteua nyenzo mwafaka ya kufundisha hana budi kuwa na mazoea **iama** hayo iii kuinua matokeo ya ufundishaji wake.

Kalingana na utafiti uliofanywa na Aduwa na lyamu (2006) nchini Nigeria katika viwango vya chini ma vya juu katika shule za upili kuhusu umuhimu wa nyenzo za kufundisha kiswahili uligundua **irwa** ukosefu wa nyenzo za kufundisha somo la lugha yoyote hausababishi tu matokeo duni katika **somo** husika bali huathiri hata maendeleo yake katika somo la lugha. Romiszowiki (1988), anatoa stabu moja alipopendekeza vipengele ambavyo huathiri matumizi ya nyenzo za kufundisha. Romiszowiki (1988), aligundua kuwa, ukosefu au upungufu wa nyenzo huathiri matumizi ya nyenzo mahususi ambayo mwalimu angeihitaji. Utafiti unataka kutathmini kiwango cha mazoea ya matumizi ya nyenzo za kufundisha Kiswahili katika chule teule katika Munispali ya Kabale magharibi mwa Uganda.

24Yaliyoandikwa kuhusu jinsi walimu na wanafunzi katika shule za upili hutumia nyenzo katika kufundisha na kujifunza Kiswahili

Kwa miaka mingi, nyenzo za kufundisha zimekuwa muhimu katika kuinua ufundishaji wa lugha yeyote ile. Nyenzo za kufundisha hutumiwa kwa njia nyingi katika mchakato mzima wa kufundisha iiswahili. Kulingana na maoni ya wataalamu ni wazi kuwa nyenzo za kufundisha kiswahili zina **ahari** nyingi katika ufundishaji wa kiswahili. Utafiti huu ulibaini athari zifuatazo: kwanza kabisa **vifaa** vya kufundisha huwa ni daraja kati ya mwanafunzi na funzo lake. Suleiman (1998) anafafanua **iuwa** nyenzo za kufundisha ni zile ambazo huwasilisha ujumbe au habari kutoka kwa mwanzilishi

mwalimu) hadi kwa mpokeaji (mwanafunzi). Suleiman (1998) anadhihirisha kuwa vifaa vya 8

✓

iufundisha huwa kipatanisho kati ya funzo na mawazo ya mwanafunzi. Utafiti ukiegemea maoni ya __ eirnan (1998) unasadikisha kuwa nyenzo za kufundisha Kiswahili zinapotumika, zinarahisisha fundishaji na uelewa wa wanafunzi na hivyo kuimarisha ufundishaji wa kiswahili na hatimaye ichangia matokeo bora ya mwanafunzi.

Athari nyingine ya nyenzo za kufundisha ni kuwatia wanafunzi motisha wakati na baada ya kipindi. Sugiharto (1994) anadai kuwa nyenzo za kufundisha ni vifaa vya kutia motisha na vya kuzua shauku **iatika** ujifunzaji wa lugha. Maoni ya Sugiharto (1994) yanaunga mkono na maoni ya Dale (1999) mayesisitiza kuwa, nyenzo za kufundisha huwa na majukumu mengi katika michakato ya sfundishaji; Zaidi huchochea motisha kwenye ujifunzaji. Mbali na kuwa nyenzo humtia wanafunzi shauku, Sugiharto (1994) anaongeza kuwa, "utumizi wa nyenzo za kufundisha unamwepusha mwalimu na matumizi ya lugha mame wakati wa ufundishaji wa lugha za kigeni". Kutokana na maoni ya wataalamu hawa wawili, utafiti unashauri kuwa iii kuwatia wanafunzi motisha katika somo la kiswahili, mwalimu hana budi kuzitumia nyenzo za kufundisha. Kwa hivyo, ufundishaji wake wa lugha ya kiswahili utaimarika na athari zitadhihirika katika matokeo ya mtihani **wa** kitaifa.

Athari nyingine ya nyenzo za kufundisha ni kule kuchunga muda yaani kutumia muda kikamilifu . **Haya**yanadhibitishwa na Brown (1993) anayedai kuwa, dhima kuu ya nyenzo za kufundisha ni **iuokoa** muda, kuchochea shauku na kumpa motisha mwanafunzi kushiriki darasani. Nyenzo hupitisha ujumbe unaokusudiwa kwa muda mfupi. Iii kuokoa muda wakati na baada ya kipindi cha iiswahili, mwalimu hana budi kutumia nyenzo za kufundisha. Utumizi wa nyenzo za kufundisha iiswahili unamwezesha mwanafunzi kwa njia bora akilinganishwa na yule ambaye hakutumia yenzo. Vilevile mwanafunzi akishiriki kikamilifu katika kipindi ataweza kupitia silabasi ya iiswahili kwa muda ulioratibiwa na wakuza mitaala

SURA YA TATU
MBINU ZA UTAFITI

3.1 Utangulizi

Sura hii inaeleza mpango wa utafiti, eneo la utafiti, sampuli ya utafiti, mbinu za ukusanyaji ,vifaa vya ukusanyaji wa data na mbinu zitakazotumika katika uchanganuzi wa data

32Mpango wa Utafiti

tafiti huu ulitumia muundo wa kimaelezo kukusanya na kuchanganua data.Utafiti wa kimaelezo bra mjibu wa Cohen na wenzake (2000) hupanga na kutoa sababu na kuzieleza data kama zilizoelezwa na walengwa wa utafiti.Data zitapangwa kutokana na mchanganyiko pamoja na akundi yanayolingana.muundo huu ni muhimu kwani ulisaidia mtafiti kufafanua dhana zlizofungwa,napia maelezo yanayotolewa na washiriki yatapatiwa na ufafanuzi wa kina.

33Eneo la Utafiti

Eneo la utafiti ni pahali ambapo utafiti ulifanyiwa.

gure, (2011 :198), anaeleza kwamba inabidi kuamua ni wapi utakusanya data utakayohitaji. Kwa +ivyo, utafiti huu ulikuwa utafiti wa nyanjani na ulikusanya data kutoka shule za upili teule katika Munispali ya Kabale Magharibi mwa Uganda. Mtafiti alichagua shule teule za upili katika Munispali ya Kabale Magharibi mwa Uganda kwa sababu zinajulikana mno kwa kufundisha iiswahili kwa muda mrefu.

3.4 Uteuzi wa sampuli

alliman (2011), anafafanua uteuzi wa sampuli kuwa ni jumla ya vitu vyote vinavyohusika katika rafiti (vinavyotafitiwa), yaani, watu, taasisi, vitu au matukio. Kwa ujumla, kundi lengwa ni jumla ya walengwa wote wa utafiti ambapo sampuli inaweza kuchaguliwa. Katika utafiti huu, kundi engwa ni wanafunzi wanaojifunza Kiswahili katika hizo shule teule pamoja na walimu wao

wataalam wa lugha ya Kiswahili).

35 Sampuli ya Utafiti

'..3:=::>bie, E (1999), anadai kwamba, sampuli ni sehemu ya idadi ya watu ambayo mtafiti anavutiwa mayo katika kupata taarifa na kutoa hitimisho la utafiti wake. Sigh (2007), anadai kuwa, usampulishaji ni mchakato wa kuchagua kundi <logo kutoka katika kundi kubwa la watafitiwa. Kothari, (2008) amependekeza kuwa, sampuli isiwe kubwa au <logo bali iwe ya kati. Mtafiti atateua sampuli ya utafiti wake kulingana na sifa kuwa na wana uwezo wa kutoa data sahihi zinazotakiwa

✓

kulingana na malengo ya utafiti huu; yaani, waliokuwa na uwezo wa kutoa habari zilizojibu kikamilifu maswali ya utafiti. Kwa hivyo, sampuli ya mtafiti ilikuwa ni wanafunzi mia moja na saba wa Kiswahili katika shule za upili katika Munispali ya Kabale Magharibi mwa Uganda. Mtafiti alichagua wanafunzi mia moja na saba huku alichagua wanafunzi thelathini na wa tano katika shule ya upili ya brainstorm, wanafunzi thelathini katika shule ya upil ya trinity na wanafunzi arobaine katika shule ya sekondari ya kabale . Mtafiti alitumia wanafunzi mia moja na saba iii kuwapatia nafasi ya kutoa maoni yao bila uchaguzi.

Jedwali 3.1: Sampuli ya washiriki

Wadhifa	**ldadi**
Wanafunzi	107
JUMLA	107
Shule	**ldadi**
Shule ya upili ya Brainstorm	35
Shule ya upili ya Trinity	30
Shule ya upili ya Kabale	40
JUMLA	105

) 3.6 Mbinu za Ukusanyaji wa Data

Mbinu zilizozotumiwa katika ukusanyaji wa data zilikuwa ni hojaji na uchunguzi shiriki. Mtafiti alitumia hojaji kwa wanafunzi na walimu kwa kuwapatia nakala wasailiwa na baadaye kurejelea maoni yao. Hojaji ziliandaliwa kulingana na malengo ya utafiti huu. Mtafiti alitumia hojaji iii kupata data ya msingi na kuwapatia uhuru wa wahojiwa iii watoe maoni yao. Pia mtafiti atatumia uchunguzi shiriki kwa wanafunzi wa Kiswahili kwa kutumia zoezi la imla. Mtafiti alitumia mbinu ya uchunguzi shiriki iii kupata umilisi wa msingi wa wanafunzi wa Kiswahili. Data iliyopatwa ilirekodiwa na kufasiriwa kwa kutumiajedwali.

3.7 Vifaa vya Kukusanya Data

TUKI (2004) wanafasili data kuwa ni taarifa ambayo hutumiwa kuelezea au kuthibitisha hoja fulani. Vifaa vya kukusanyia data ni vifaa mbalimbali ambavyo hutumika katika kukusanya na kuhifadhi

data za utafiti. Katika harakati za kukusanya data za utafiti huu, mtafiti alitumia vifaa mbalimbali kama: shajara na kumpyuta mpakato.

3.7.1 Kompyuta mpakato

Kompyuta ni mashine ya kielektroniki ya kuhifadhi na kuchanganua taarifa zilizoingizwa, kukokotolea na kuongoza mitambo. Kompyuta mpakato, hii ni aina ya kompyuta inayoweza kubebeka kwa urahisi kutoka sehemu moja hadi nyingine ambayo huweza kupakatwa. Katika utafiti huu, kompyuta pakatwa itamsaidia mtafiti wakati wa kuandaa pendekezo la utafiti, kuhifadhi data zitakazokusanywa, kuhifadhi data na kuandika ripoti ya utafiti. Aidha, Kalamu na karatasi ni vifaa vya asili katika ukusanyaji wa data ya utafiti. Bila shaka vifaa hivi vitaendelea kutumika kwa miaka mingi ijayo. Katika utafiti huu, mtafiti alitumia daftari na kalamu ambavyo vitamsaidia katika kuhifadhi kumbukumbu za uchanganuzi wa nyenzo katika ufundishaji na ujifunzaji wa kiswahili katika shule za upili katika Munispali ya Kabale

3.8 Usahihi wa Data za Utafiti

Data za utafiti huu zitakuwa sahihi kwa sababu zitakusanywa kwa kuzingatia kanuni na taratibu zote za ukusanyaji wa data katika utafiti. Data za utafiti zilikusanywa kwa kutumia mbinu za mahojiano na hojaji. Mbinu hizi mbili ni madhubuti na mwafaka katika kusaidia kupatikana kwa data za uwanjani kama ilivyo kwa utafiti huu. Mapungufu ya mbinu ya mahojiano yatadhibitiwa na mbinu ya hojaji yatadhibitiwa na hivyo kupata data ambazo ni sahihi.

3.9. Maandalizi na Uchambuzi wa Data

Mtafiti aliandaa na kuchambua moja kwa moja data atakazopata uwandani na kuziweka kwenye jedwali iii aziorodheshe kwa utaratibu halafu msimamo wa dhima ya nyenzo katika ufundishaji na ujifunzaji wa Kiswahili uangaliwe barabara kwa kufuatilia makisio ya utafiti

SURA YANNE

UCHAMBUZI NA UW ASILISHAJI WA DATA 4.1

Utangulizi

Sura hii inashughulikia uchambuzi na uwasilishaji, uchanganuzi wa data.Sehemu hii inaongozwa na malengo ya utafiti ambayo ni: Kuainisha nyenzo zinazotumika na walimu katika ufundishaji wa kiswahili katika shule za upili katika munispali ya Kabale. Kuchunguza umuhimu wa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa kiswahili katika shule upili katika munispali ya Kabale. Kuchunguzajinsi walimu na wanafunzi katika shule za upili hutumia nyenzo za ufundishaji katika kufundisha na kujifunza kiswahili katika shule za upili kwenye munispali ya Kabale.

4.2 Aina za nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili katika munispali ya kabale.

Ili kuhitimiza lengo mahususi la kwanza la utafiti huu ambalo lilikuwa "Kuainisha nyenzo zinazotumika na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za pili katika munisipali ya Kabale" mtafiti aliuliza swali lililosema "Je, kuna aina gani za nyenzo zinazotumiwa na walimu wa Kiswahili katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili katika munispali ya Kabale?" Mtafiti alitumia mbinu ya hojajai kupata data kutoka kwa watafitiwa kwasababu Hojaji inarahisisha muda kwa kweli. Data iliyokusanywa kutoka watafitiwa inawasilishwa katikajedwali 1 hapa chini

Jedwali 4.1: Aina za nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili

Nambari	Aina za nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji	Idadi ya waliojibu (N/107)	Assilimia (%)
1	Nyenzo za kusikilizwa	12	11
2	Nyenzo za kuonwa	10	9
3	Nyenzo za kutazamwa	14	13
4	Nyenzo za kuonwa na kutazamwa	18	17
5	Nyenzo za kawaida	16	15
6	Nyenzo halisi	18	17
7	Nyenzo za kujitengenezea	19	18

4.2.1 Nyenzo za kusikilizwa

Kulingana na data iliyokusanywa kulingana na mahitaji ya lengo mahususi ya kwanza inaonyesha kwamba watafitiwa 12 miongoni mwa watafitiwa 107 asilimia 11 walielezea nyenzo za kusikilizwa kama aina moja ya nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili .Kutoka data niliyokusanya kutokana na aina hii ya nyenzo, nyenzo hizi ni zile ambazo zinaweza kutumiwa kwa njia ya kusikiliza vyema na masikio ya mtu. Hizi hujumuisha redio, runinga na kanda za kunasa sauti

4.2.2 Nyenzo za kuonwa

Data zilizokusanywa kutoka washiriki zinaonyesha kuwa nyenzo za kuonwa ni aina nyingine ya nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili. Washiriki 10 miongoni mwa watafitiwa 107 asilimia 9 walieleza aina hii miongoni mwa aina nyingine. Kutokana na data iliyokusanywa, nyenzo hizi ni zile ambazo zinatumiwa kwa njia ya kuonwa na macho ya mtu kama vile televisheni.

4.2.3 Nyenzo za kutazamwa

Data zilizokusanywa kutoka washiriki zinaonyesha kuwa nyenzo za kutazamwa ni aina nyingine ya nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili. Washiriki

) 14 miongoni mwa watafitiwa 107 asilimia 13 walieleza nyenzo za kutazamwa kama aina nyingine ya nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili. Data zilizokusanywa, nyenzo hizi ni zile ambazo zinazotumiwa kwa njia ya kutazamwa. Vilevile nyenzo hizi zinaweza kuguswa na mikono kwa mfano picha na michoro.

4.2.4 Nyenzo za kuonwa na kutazamwa

Nyenzo za kuonwa na kutazamwa ni aina nyingine iliyowasilishwa na washiriki wa utafiti huu kama aina nyingine ya nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili. Nyenzo hizi ni zile ambazo zinatumiwa katika njia ya kuonwa na kutazamwa na mtu kwa mfano televisheni. Washiriki 18 miongoni mwa watafitiwa 107 asilimia 17 walielezea aina hii ya nyenzo kamajibu lao

4.2.5 Nyenzo za kawaida

r Kulingana na data iliyokusanywa kuhusu aina hii, niligundua kwamba hizi ni nyenzo zinazotumiwa darasani kwa kawaida kama vile mwalimu, wanafunzi, ubao, chaki, kifutio. Vilevile nyenzo hizi

hujumuisha mazingira ya mwanafunzi shuleni na nyumbani ambayo humjenga mwanafunzi. Miongoni mwa washiriki 107, washiriki 15 asilimia 16 walielezea aina hii ya nyenzo

4.2.6 Nyenzo halisi

Data iliyikusanya inadhihirisha nyenzo hizi kama nyenzo zinazopatikana katika mazingira ya wanafunzi kutegemea mada ya funzo. Kwa mfano: matunda, mawe, kalamu na maji. Kwa kutumia nyenzo hizi, mwanafunzi anatarajiwa kutumiia hisia zake zote yaani. kuona, kunusa, kuhisi. Miongoni mwa washiriki 107, washiriki 17 asilimia 18 walielezea aina hii ya nyenzo

4.2.7 Nyenzo za kujitengenezea

Data zilizokusanywa zinaonyesha kwamba hizi ni nyenzo anazoweza kujitengenezea mwalimu akishirikiana na wanafunzi wake kama vile picha, michoro, vinyago na sanamu. Washiriki 19 miongoni mwa washiriki 107 asilimia 18 walielezea aina hii ya nyenzo

4.3 Umuhimu wa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili katika munispali ya kabale.

Iii kuhitimiza lengo mahususi la pili lililokuwa "Kuchunguza umuhimu wa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili" mtafiti aliuliza swali lililosema

) kwamba "Nyenzo zina umuhimu gani katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili?" Mtafiti alitumia mbinu ya hojajai kukusanya data kuhusu lengo hili na data alizotumia zinawasilishwa katikajedwali 2 hapa chini.

Jedwali 4.2: Umuhimu wa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili.

Nambari	Umuhimu wa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji	Idadi ya waliojibu(N/107)	Assilimia (%)
1	Hurahisisha kazi ya mwalimu	30	28
2	Humotisha wanafunzi darasani	20	19
3	Hufanya somo kuwa dhahiri	30	28
4	Hukuza staadi za ujifunzaji miongoni mwa wanafunzi	27	25

✓

4.3.1 Hurahisisha kazi ya mwalimu

Data zilizokusanywa kutoka kwa washiriki zinaonyesha kuwa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa kiswahili hurasisha kazi ya mwalimu. Washiriki 30 miongoni mwa watafitwa 107 asilimia 28 walieleza kuwa nyenzo za kufundisha Kiswahili katika shule za upili hurahisisha kazi ya mwalimu. Niligundua kwamba nyenzo zinamrahisishia mwalimu kazi ya kufundisha. Nyenzo huwasaidia wanafunzi kuelewa kwa urahisi

4.3.2 Humotisha wanafunzi darasani

Data zilizokusanywa kutoka kwa washiriki zinaeleza kuwa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishiji wa Kiswahili katika shule za upili humotisha wanafunzi darasani. Washiriki 20 miongoni mwa watafitiwal07 assilimial9 walieza kuwa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji humotisha wanafunzi darasani. Nyenzo huvutia na kumotisha wanafunzi na kuwaburudisha wakiwa wanasoma. Somo lenye nyenzo halichoshi wanafunzi.

4.3.3 Hufanya somo kuwa dhahiri

Kulingana na data ziliyokusanywa kulingana na mahitaji ya lengo mahususi ya tatu inaonyesha kwamba watafitiwa 30 miongoni mwa watafitiwa 107 assilimia 28 walieza kuwa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji hurahisha muda wakati wa kufundisha.Nyenzo hufanya

) somo kuwa dhahiri yaani kuwa na uhalisia. Wanafunzi huhusisha wanayoyasoma na yale wanayoona katikajamii ya kawaida. Uhalisia wa somo hulifanya kuaminiwa na wanafunzi.

4.3.4 Hukuza stadi za ujifunzaji miongoni mwa wanafunzi

Data zilizokusanywa kutoka kwa washiriki zinaeleza kuwa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili hukuza staadi za lugha wakati wa kufundisha. Watafitiwa 27 miongoni mwa watafitiwa 107 assilimia 25 walieza kuwa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji wa Kiswahili katika shule za upili hukuza staadi za lugha wakati wa kufundisha.

Nyenzo huwawezesha wanafunzi kutumia hisia zao zote yaani kuona, kugusa, kunusa, na kusikia. Nyenzo huwashughulisha wanafunzi kushiriki katika somo kimatendo.

4.4 Jinsi walimu na wanafunzi katika shule za upili hutumia nyenzo katika kufundisha na Kujifunza kiswahili kwenye munispali ya kabale

Iii kuhitimiza lengo mahususi la tatu lililokuwa" kuchunguza jinsi walimu na wanafunzi katika shule za upili hutumia nyenzo za ufundishaji katika kufundisha na kujifunza kiswahili kwenye

munispali ya kabale" mtafiti aliuliza swali ambalo ni "walimu na wanafunzi katika shule za upili zilizomo katika munispali ya kabale hutumiaji nyenzo katika ufundishaji na ujifunzaji wa Kiswahili?" Mtafiti alitumia mbinu ya hojaji kupata data kuhusu lengo hili lililokuwa lengo mahususi ya tatu. Data iliyokusanywa imewasilishwa kwenye jedwali 4.3 hapa chinl

Jedwali 4.3: Jinsi walimu na wanafunzi wanavyotumia nyenzo

Wadhifa	Nambari	Jinsi walimu na wanafunzi wanavyotumia nyenzo	ldadi ya wanaliojibu (n/107)	Asilimia %
	1	kama vifaa vya kufundishia	13	12
	2	kama mbinu ya kurahisisha ufundishaji	17	16
	3	kukuza stadi za ufundishaji	7	7
wanafunzi	4	kuelewa zaidi kite wanachojifunza	30	28
	5	kufanya utafiti kuhusu mambo ya elimu	14	13
	6	kukuza stadi za masomo	26	24

4.4.1 Kama vifaa vya kufundishia

Data zilizokusanywa kuhusu jinsi walimu na wanafunzi wanavyotumia nyenzo inadhihirisha kuwa

» nyenzo zinatumiwa kama vifaa vya kufundishia. Washiriki 13 miongoni mwa washiriiki 107

assilimia 12 walieleza hoja hii miongoni mwa hoja nyigine. Walimu wantumia nyenzo kurahisisha mada wanazofundisha na vile vile wanafunzi wanatumia nyenzo kuelewa mada wanazojifunza

4.4.2 Kama mbinu ya kurahisisha ufundishaji

Washiriki 17 miongoni mwa 107 assilimia 16 waliezea hoja hii miongoni mwa nyingine.Nyenzo zinatumiwa katika ufundishaji na ujifunzaji kurahisisha mchakato wote wa elimu. Mwalimu anayetumia nyenzo anatumia muda teule na mwanafunzi hachuki na anajifunza kwa urahisi.

4.4.3 Kukuza stadi za ufundishaji

Washiriki 7 miongoni mwa 107 assilimia 7 waliezea hoja hii mwa nyingine. Mwalimu anatumia nyenzo iii kurahisha stadi za ufundishaji ambazo ni kumotisha wanafunzi na kuwaelekeza vizuri iii wafaulu somo lake.

4.4.4 Kuelewa zaidi kile wanachojifunza

Washiriki 30 miongoni mwa washiriki 107 assilimia 28 waliezea hoja hii miongoni mwa nyingine. Mwalimu anatumia nyenzo kama tarakilikishi iii wanafunzi waelewe vizuri anachowafundisha.

4.4.5 Kufanya utafiti kuhusu mambo ya elimu

Washiri 14 miongoni mwa 107 assilimia 13 waliezea hoja hii miongoni mwa nyingine. Mwalimu anayetumia nyenzo anatumia mtandao iii kufanya utafiti kuhusu mambo ya elimu.

4.4.6 Kukuza stadi za masomo

kulingana na data zilizokusanywa kuhusujinsi walimu na wanafunzi hutumia nyenzo washiriki 26 miongoni mwa 107 assilimia 24 waliezea hoja hii. mwalimu anatumia nyenzo kama radio, tarakilishi, televisheni iii kukuza stadi za lugha ambazo ni kusikiliza, kuandika, kusoma na kuong

»

✓

SURA YA TANO

MUHTASARI, HITIMISHO NA MAPENDEKEZO YA UTAFITI 5.1

Utangulizi

Sura hii ilishughulikia: Muhtasari wa utafiti, hitimisho la utafiti na mapendekezo ya utafiti.

5.2 Muhtasari

Katika utafiti huu, muhutasari ulitolewa kama ifuatayo.

Utafiti huu uliundwa kwa sura tano ambazo ni sura ya kwanza, sura ya pili, sura ya tatu,,sura ya nne, pamoja na sura ya tano. Sura ya kwanza ilihusu usuli wa utafiti, suala la utafiti, malengo ya utafiti, maswali ya utafiti, umuhimu wa utafiti, upeo wa utafiti na ufafanuzi wa istillahi.

Sura ya pili ilihusu mapito ya maandishi, sura ya tatu ilihusu mpango wa utafitri, eneo la utafiti, uteuzi wa sampuli, sampuli ya utafiti, mbinu za ukusanyaji wa data, vifaa vya ukusanyaji wa data, usahihi wa data za utafiti pamoja na maandalizi na uchambuzi wa data.

Sura ya nne ulihusu uchambuzi na uwasilishaji wa data zilizokusanywa uwanjani .Katika sura ya tano ya utafiti huu ni pamoja na mhutasari, hitimisho na mapendekezo ya utafiti

5.3 Hitimisho

) Utafiti huu ulitoa hitimisho la kila lengo kama ifuatavyo.

Lengo la kwanza lilihitimisha kuwa walimu wa munispali ya kabale hutumia aina za nyenzo yaani nyenzo za kusikilizwa, nyenzo za kuonwa n, nyenzo za kusikilizwa kuonwa,nyenzo za kawaida, nyenzo za kujitengeneza na nyenzo halisi.

Lengo la pili katika utafiti huu lilihitimisha kuwa kuna umuhimu wa nyenzo zinazotumiwa na walimu katika ufundishaji na ujifunzaji wa kiswahilli kama nyenzo zinarahisisha kazi ya mwalimu, hufanya somo kuwa dhahiri,humotisha wanafunzi darasani na hukuza stadi za ujifunzaji miongoni mwa wanafunzi.

Lengo la tatu lilihitimisha kuwa kuna jinsi walimu na wanafunzi katika shule za upili hutumia nyenzo katika kufundisha na kujifunza Kiswahili. Nyenzo zinatumia katika ufundishaji kama vifaa vya kufundishia, kuskuza stadi za kimasomo na kukuza stadi za ufundishaji.

5.4 Mapendekezo ya Utafiti

Iii kuboresha dhima ya nyenzo katika ufundishaji na ujifunzaji wa Kiswahili katika shule za upili katika munispali Kabale, utafiti ulizua mapendekezo yafuatayo:

5.4.1 Kwa serikali

Iii kuwa na umilisi wa matumizi ya nyenzo, utafiti unapendekeza kuwa serikali iwaandalie walimu wa Kiswahili semina iii wapate maarifa na ujuzi wa kutumia hususani nyenzo za kisasa kama vile tarakilishi na mitandao. Serikali kupitia kwa Wizara ya elimu na Taasisi ya Kukuza mitaala nchini ianzishe vituo vya nyenzo za kufundisha Kiswahili kuanzia mashinani hadi katika ngazi za kitaifa. Iii kuinua umuhimu wa nyenzo za kufundisha Kiswahili katika shule za upili katika munispali ya kabale utafiti unapendekeza njia za kisasa kama vile matumizi ya projekta, tarakilishi iii kuwapa walimu motisha wa kutumia nyenzo za kufundisha Kiswahili.

5.4.2 Kwa walimu

Iii kuathiri ufundishaji na ushirikishwaji wa wanafunzi katika somo la Kiswahili, mwalimu hana budi kutumia nyenzo kila wakati anapofundisha ndani au nje

5.4.3 Mapendekezo Kuhusu Utafiti wa ziada

Utafiti umegundua kuwa walimu wengi wana udhaifu wa kutumia nyenzo za kufundisha hasa nyenzo za teknolojia ya kisasa. Kwahivyo kuna haja ya tafiti kufanywa katika sehemu zifuatazo. Ujuzi wa walimu kuhusiana na nyenzo zinazotumia teknolojia ya kisasa.

Utafiti kufanywa katika sehemu zingine hapa nchini uganda

»

MAREJELEO

Abuli, W. O. (2003).An Evaluation of the Extent to which Audio visual and visual media Are Used for instruction: A case study of Lusengeli secondary schools in Vihiga County, Western Region.Unpublished Mph Moi University

Aduwa,O. & Iyamu, S. E. (2009). Factor affecting quality ofEnglish language teaching learning in secondary schools in Nigeria: Un published PHD: University ofBenin:Benin city, Nigeria

. Anderson, R. W. & Krathwohl, J. K. Selection and Development of Media for instruction .. New York: Van Nostrand.

Brown, J. (1993). Audio visual Instruction Techniques, Media, and Methods. New york: Mc Graw. Hill, inc.

Callahan, J.K. (1992). Teaching in Middle and Secondary Schools. New York: Macmillan publishers co inc.

Dales, E. (199). Audio Visual Methods in Teaching. New York: Holt, Renehalt, and Winston, Inc

Bruner,J. (1996). Toward a Theory oflnstruction. New York: Harvard University Press CHAKTA. Uamilifu wa Makala za Taifa Leo Kama Nyenzo za Kufundishia Kiswahili. www. Chakita. Org. ./chakita-program. Pdf. Cohen, M, & Manion, C. (2000).Research methods in Education London:croomhelm

) Copper, H. (1998). Aids to Teaching and Leaming. New york press: pergamon press

Daft, R.L. & Lengel, R. H. (1986). Information Richness: a New Approach to Managerial Behavior and Organizational Design. Cummings, L.L. Staw, B.M. (Eds), Research in zational behavior 6, (191-233). Homewood, IL:JAI Press.

Deuter, M., Bradbery, J.& Turnbull, J. (2015). Advanced Learner's Dictionary International Student's Edition: London: Oxford University press.

Ellis, R. (1999). The Empirical Evaluation of Language Teaching material: ELT Journal. Vol 5, No.I ppl 12-119

El- Shinnaway, D.K., Maha, M., & Lynne, M. (2009). "The Poverty of Media Richness Theory: Explaining People"s choice of electronic vs voice mai l". International Journal of Human Computer

'--' Studies 46 (4): 443- 467. doi: 10.1006/ijh.2010.009.

VIAMBATISHO

Kiarnbatisho cha 1: Hojaji kwa wananafunzi wa kiswahili

Hujambo mwanafunzi mpendwa.

Mimi ni Ahereza promise 2019/ A/KED/0416/F mwanafunzi wa chuo kikuu cha kabale, ninafanya utafiti unaohusu **"Dhirna ya nyenzo katika ufundishaji na ujifunzaji wa Kiswahili katika shule za upili rnunispali ya kabale.** Kwahivyo ninaomba msaada wako utakaosaidia kukamilisha utafiti huu.

Somo unalosoma

1. Je, kuna aina gani za nyenzo zinazotumiwa na walimu wa kiswahili katika ufundishaji na ujifunzaji wa Kiswahili katika shule za upili munispali ya Kabale?

2.Nyenzo zina umuhimu gani katika ufundishaji na ujifunzaji wa Kiswahili katika shule za upili munispali ya Kabale?

»

3.Walimu hutumiaje nyenzo katika ufundishaji na ujifunzaji wa Kiswahili katika munispali ya Kabale?

lkiwa kuna taarifa yoyote ile kuhusu yaliyoulizwa hapo juu, eleza hapa

Asante sana!

Kiambatisho cha Pili

Jedali: RA TIBA YA UT AFITI

Muda kuanza	**wa Shughuli kuhusiana na utafiti**	**Maoni**
Juni 2022 hadi julai 2022	✓ Kuteua na kuwasilisha mada katika Shughuli imekamilika idara na kitivo.	
Julai 2021 hadi septemba 2022	✓ Kuandika pendekezo mara ya kwanza ✓ Kutayarisha vifaa ✓ Kumkabidhi rasimu ya kwanza msimamizi	Shughuli inaendelea
septemba 2022	✓ Kuboresha pendekezo ✓ Msimamizi kupitia rasm1 na kutoa maoni yake. ✓ Kuwasilisha pendekezo katika kiwango cha kitivo kitivo cha chuo.	Shuguli imekamilika
Oktoba 2022	✓ Kumaliza kuandika pendekezo ✓ Kumchukulia msimamizi rasimu ya pili	
Oktoba 2022 hadi novemba 2022	✓ Ukusanyaji wa data	
Novemba 2022 hadi Februari 2023	✓ Uchambuzi na uchanganuzi wa data. ✓ Kuandaa rasimu ya kwanza ya tasnifu na kumchukulia mswaada msimamizi.	

	✓ Kuboresha rasmi ya mwisho ya tasnifu kuikusanya kwa ajili ya kupelekwa kwa msimamizi na baadaye kuendelea kuiboresha na kutumwa kwa mtahini wa nje nikisubiri kuitwa kuitetea.
Februari 2023 hadi Aprili 2023	✓ Kuandaa rasimu ya pili ya tasnifu kwa kutumia mwongozo kutokana na utetezi wa rasimu ya kwanza katika ngazi ya idara
Aprili 2023	✓ Kufanya marekebisho na kuwasilisha tasnifu kwa ajili ya mahafali.